

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Bærekraftig arbeid i distriktskommuner

Sustainable work in district municipalities

Magnus Kanne Herredsvela - 207

Per Harboe Hesjedal - 206

Knut Brattespe Lahus - 276

Bacheloroppgave – B06-2011

Fakultet for Økonomi og samfunnsvitenskap

Institutt for Økonomi og administrasjon

19. Mai 2021

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Denne bacheloroppgaven er en avsluttende oppgave på vårt treårige bachelorprogram i økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet avdeling Sogndal. Arbeidet med oppgaven har gitt oss kunnskap om bærekraft og det kommunale systemet. Vi har fått stor innsikt i hvordan planarbeidet i kommunene foregår, og sammenhengen mellom kommunal autonomi og føringer fra staten. Prosessen har vært både lærerik og interessant.

Vi ønsker å gi en spesiell takk til vår veileder Leiv Opstad for konstruktive tilbakemeldinger og gode råd i utarbeidelsen av oppgaven. Vi ønsker også å gi en takk til ansatte i Sogndal og Sunnfjord kommune, som har tatt seg tid til å la seg intervju, og være en del av denne oppgaven.

Vi håper at leserne finner oppgaven lærerik og interessant.

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven ønsker vi å undersøke hvordan distriktskommuner på vestlandet arbeider med bærekraftige løsninger. Bærekraft er et tema som stadig blir mer aktuelt og vi finner det derfor interessant å jobbe med dette. I oppgaven ønsker vi å rette fokus mot de to nye distriktskommunene Sogndal og Sunnfjord.

Teori og bakgrunnsstoff for oppgaven tar for seg tema som bærekraft, kommunal planlegging, påvirkningsfaktorer, og klimatilpasning. Vi har valgt å strukturere oppgaven ut ifra forskningsspørsmålene. Resultat-og analysedelen tar forskningsspørsmålene som utgangspunkt for oppsettet.

Ved intervju av informanter fra Sogndal- og Sunnfjord kommune vil vi se på hvordan disse kommunene arbeider med temaet bærekraft. Vi har valgt å gjennomføre en kvalitativ casestudie og samlet inn data i form av kvalitative intervju med middels strukturingsgrad. Studien inneholder også en dokumentanalyse der vi går gjennom offentlige planverk og andre sekundærkilder.

Gjennom datainnsamlingen kommer det frem at kommunene følger de lovpålagte nasjonale retningslinjene. Dette innebærer at de utarbeider kommuneplanene med bakgrunn i FNs bærekraftsmål. Utover dette ser man få konkrete tiltak. Per i dag, er det manglende sammenheng mellom plan og tiltak. Resultatene fra datainnsamlingen peker mot at dette skyldes manglende kompetanse, prioritering av ressurser og tidsbruk.

Abstract

In this bachelor thesis, we want to investigate how district municipalities in western Norway work with sustainable solutions. Sustainability is a topic that is becoming increasingly relevant and we therefore find it interesting to work with this. In the thesis, we want to focus on the two new district municipalities Sogndal and Sunnfjord.

Theory and background material for the thesis addresses topics such as sustainability, municipal planning, influencing factors, and climate adaptation. We have chosen to structure the thesis based on the research questions. The results and analysis sections take the research questions as a starting point for the layout.

In interviews with representatives from Sogndal and Sunnfjord municipalities, we will look at how these municipalities work with the theme of sustainability. We have chosen to conduct a qualitative case study and collected data in the form of qualitative interviews with a medium degree of structuring. The study also includes a document analysis where we go through public planning and other secondary sources.

Through the data collection, it emerges that the municipalities follow the statutory national guidelines. This means that they prepare the municipal plans based on the UN's sustainability goals. Beyond this, there are few concrete measures. As of today, there is a lack of connection between plan and measures. The results from the data collection indicate that this is due to a lack of competence, prioritization of resources and time use.

Innholdsfortegnelse

<i>Forord</i>	1
<i>Sammendrag</i>	3
<i>Abstract</i>	4
1. Introduksjon	7
1.1 <i>Bakgrunn for valg av oppgaven</i>	7
1.2 <i>Oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål</i>	9
1.3 <i>Avgrensninger</i>	9
1.4 <i>Oppgavens oppbygging</i>	9
2. Teori og bakgrunnsstoff	11
2.1 <i>Bærekraft</i>	11
2.2 <i>Sirkulær økonomi</i>	13
2.3 <i>Plan og bygningsloven</i>	14
2.4 <i>Nasjonale føringer</i>	14
2.5 <i>Klimatilpasning</i>	15
2.6 <i>Implementering av verdensmålene i kommunene</i>	16
2.7 <i>Kommunal planlegging</i>	17
2.8 <i>Påvirkningsfaktorer</i>	19
2.9 <i>Mål-middel</i>	19
3. Valg av metode	20
3.1 <i>Valg av metode</i>	20
3.2 <i>Datainnsamlingsmetode</i>	21
3.3 <i>Validitet</i>	23
3.4 <i>Reliabilitet</i>	23
3.5 <i>Gjennomføring</i>	24
4. Resultater	25
4.1 <i>Arbeider distriktskommuner med bærekraft?</i>	25

4.2	<i>Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?</i>	28
4.3	<i>Hva påvirker kommunene til å velge bærekraftige løsninger?</i>	30
5.	Analyse	33
5.1	<i>Arbeider distriktskommuner med bærekraft?</i>	33
5.2	<i>Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?</i>	36
5.3	<i>Hva påvirker kommunene til å velge bærekraft?</i>	39
6.	Begrensninger og bidrag	43
6.1	<i>Begrensninger</i>	43
6.2	<i>Bidrag</i>	44
7.	Konklusjon	45
	Litteraturliste	46
	Vedlegg	50

1. Introduksjon

1.1 Bakgrunn for valg av oppgaven

Klimaforandringer skader kloden vår, og vi utnytter ikke-fornybare ressurser som aldri vil komme tilbake. For å sikre at kommende generasjoner skal ha de samme mulighetene vi har i dag, vil det være nødvendig å drive samfunnet bærekraftig. FN vedtok i 2015 Agenda 2030 som inneholder FNs 17 bærekraftsmål for bærekraftig utvikling (Rosa, 2017). I Norge har regjeringen bestemt at de 17 bærekraftsmålene skal utgjøre det politiske hovedfokuset når det gjelder utfordringer både nasjonalt og globalt. Nasjonalt sett spiller Norge en aktiv og sentral rolle i oppfølgingen av målene (Utenriksdepartementet, 2020a). Regjeringen har bestemt gjennom de nasjonale retningslinjene at FNs bærekraftsmål skal være grunnlaget for regional og kommunal planlegging (Kommunal & Moderniseringsdepartementet, 2019).

Flere norske kommuner og fylkeskommuner har startet arbeidet med implementering av bærekraftsmålene. Ifølge en undersøkelse gjort av Deloitte ser 84% av de norske kommunene på bærekraftsmålene som veldig viktige for dem, men kun en av fire kommuner har en plan for hvordan bærekraftsmålene skal implementeres (Deloitte, 2018).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har siden 2019 pålagt kommuner å lage kommuneplaner med bakgrunn i FNs bærekraftsmål (Kommunal & Moderniseringsdepartementet, 2019). Vi vil undersøke om den strategiske retningen mot bærekraft beskrevet i kommuneplanene gjenspeiles i handlingsrettede planer. Videre ser vi om planene er forankret i økonomiplanene. Dette er temaer vi finner interessante og vil fordype oss mer om i oppgaven.

1.1.1 Kort om Sogndal kommune

Sogndal kommune er en sammenslåing av de tidligere kommunene Balestrand, Leikanger og Sogndal (Sogndal kommune, 2020a). Sammenslåingen fant sted 01.01.2020 og var en del av den landsomfattende kommunereformen der 356 kommuner ble til 47 nye (Kommunereform, 2020). Kommunen har et innbyggertall på 11.864 og er etter folketall den 12. største kommunen i Vestland fylke (Sogndal kommune, 2020a). Ifølge Sogndal kommune sin hjemmeside har Sogndal kommune stor variasjon i næring. Næringsarbeidet bygger på de lokale og regionale fortrinnene (Sogndal kommune, 2020a).

1.1.2 Kort om Sunnfjord kommune

Sunnfjord kommune er i likhet med Sogndal en ny sammenslått kommune, og består av de tidligere kommunene Førde, Naustdal, Gaular og Jølster. Kommunen har et innbyggertall på 21 959 personer (Askheim, 2020). Ifølge det Store norske leksikon har Sunnfjord en beskjeden industri bestående av meieri, trevareindustri, sagbruk og et steinbrudd for eklogitt (Askheim, 2020). Ut ifra kommunen sin strategiske næringsplan for 2019-2022 har Sunnfjord som mål å være en sterk vekstregion i nye Vestland fylke (Sunnfjord utvikling, 2019).

1.2 Oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål

I denne oppgaven ønsker vi å undersøke hvordan to utvalgte distriktskommuner på vestlandet arbeider med bærekraftige løsninger i sin region. Vi skal undersøke hva det er som påvirker kommunene til å fokusere på bærekraft. Ut ifra dette har vi valgt oss problemstillingen:

“Hvordan arbeider distriktskommunene Sogndal og Sunnfjord med bærekraft”

Videre har vi beskrevet tre forskningsspørsmål for å belyse problemstillingen:

1. Arbeider distriktskommuner med bærekraft?
2. Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?
3. Hva påvirker kommunene til å velge bærekraftige løsninger?

1.3 Avgrensninger

I denne studien har vi valgt å se på situasjonen rundt bærekraftige løsninger og strategier i de to distriktskommunene Sogndal og Sunnfjord kommune. Vi har valgt å avgrense oss til samfunns- og arealplanlegging.

Bærekraft er et vidt begrep som omhandler sosiale-forhold, økonomi, klima og miljø. I denne studien vil vi avgrense oss til klima og miljø biten av bærekraft. Når vi ser på hvordan kommunene jobber med bærekraft er dette hovedsakelig klima og miljø forholdene.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er bygget opp i syv deler. Den første delen består av en introduksjon til oppgaven. Her blir bakgrunn for valg av oppgaven, problemstilling, forskningsspørsmål og avgrensninger presentert.

I andre del av oppgaven presenterer vi det teoretiske rammeverket og bakgrunnsstoff. Vi har valgt å bruke Terje Kleven sin *“Planlegging og handling”* som den sentrale teorien i oppgaven. Denne teorien vil bli presentert i kapittel 2, og blir senere utdypet i analysedelen av oppgaven. Denne delen legger grunnlaget for besvarelse av forskningsspørsmålene, og vil gi nødvendig informasjon rundt temaet vi tar for oss.

I tredje del av oppgaven forklarer vi forskningsmetoden. Her legger vi frem valg av metode, forskningsdesign, datainnsamlingsmetode, utvelgelsesprosessen, validitet, reliabilitet og til slutt gjennomføring av kvalitativt intervju.

I fjerde del presenterer vi resultatene vi fikk fra datainnsamlingen. Datainnsamlingen består av dokumentanalyse og kvalitative intervjuer.

I femte del av oppgaven analyserer vi funnene fra datainnsamlingen. Vi setter disse opp mot forskningsspørsmålene presentert i kapittel en, og reflekterer rundt disse ved hjelp av teorien.

I sjette del av oppgaven har vi kapittel om begrensninger og bidrag som skal avdekke svakheter og eventuelle mangler i oppgaven, samt å fortelle hva studien kan bidra med.

Til slutt følger en konklusjon der vi besvarer problemstillingen ut fra funn vi har gjort i oppgaven.

2. Teori og bakgrunnsstoff

I denne delen av oppgaven vil vi gå gjennom teorien vi mener er mest relevant for å belyse problemstillingen, og besvare forskningsspørsmålene vi har stilt. I tillegg til teorien fant vi det nødvendig å ta med en del bakgrunnsstoff. Dette er relevant i oppgaven for å skape en forståelse av situasjonen, og gi innsikt i de relevante begrepene.

2.1 Bærekraft

Bærekraft handler om å utnytte dagens ressurser uten å ødelegge for fremtidige generasjoners muligheter. FN mener at for å skape en bærekraftig utvikling må man fokusere på områdene økonomi, sosiale forhold, klima og miljø (FN, 2019). Sammenhengen mellom disse begrepene avgjør om noe er bærekraftig eller ikke. Avgjørelser skal ikke tas kun på bakgrunn av økonomisk gevinst, men med tanke på hvordan avgjørelsene påvirker miljø, klima, sosiale forhold og økonomi. I 1987 publiserte Verdenskommisjonen for miljø og utvikling rapporten *Vår felles fremtid* (FN, 2019). I denne rapporten defineres det at bærekraftig utvikling: *“Er utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov”* (Brundtland & Dahl, 1987, s. 42). Dette beskriver en slags felles forståelse om at alle som lever på kloden må jobbe for å ta vare på de begrensede ressursene som er tilgjengelig i dag og i fremtiden. Både for mennesker og miljøet (FN, 2019).

I 1992 under Rio-konferansen ble Agenda 21 presentert. Her møttes flere av de store verdenslederne for å utarbeide overordnede prinsipper for miljøstyring i fremtiden. Her ble det undertegnet at de velstående landene hadde hovedansvaret for å rydde opp i de menneske skapte miljøproblemene. Dette skulle bidra til å balansere utforbruk og utvikling mellom de mer og de mindre velstående landene. Det var også en oppfordring om at alle lokalsamfunn skulle lage seg en lokal Agenda 21. Oppfordringen førte til at Norge vedtok Fredrikstaderklæringen i 1998. Dette var en avtale mellom kommuner, fylkeskommuner, organisasjoner og lokalsamfunn om å bidra til en bærekraftig utvikling (Carson & Skauge, 2019, s. 127). I senere tid har “Agenda 2030” blitt den relevante planen å følge i arbeidet mot blant annet utslipp av klimagasser, bekjempelse av fattigdom og kjønnsdiskriminering. Vi forklarer mer om denne planen i neste punkt.

2.1.1 FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål også kalt sustainable development goals er en samling av 17 mål som skal veilede land og sikre at det oppnås en balanse mellom å ivareta nåtidens behov, samtidig som vi ikke ødelegger grunnlaget for fremtidige generasjoner. Bærekraftsmålene ble lansert i Agenda 2030 som er en plan utviklet av FN. Denne planen tar for seg å ende global fattigdom og sult, samt styrke global fred og frihet innen 2030 (Rosa, 2017). Planen gjelder for alle land i FN, og er derfor også relevant for Norge. De 17 bærekraftsmålene har hvert sitt sett med konkrete delmål som totalt utgjør 169 delmål (FN, 2021). Målene ble laget av en arbeidsgruppe med representanter fra 70 land og med innspill fra 5 millioner mennesker fordelt på 88 land og ble vedtatt høsten 2015 (Carson & Skauge, 2019, s. 128). Her i Norge er det bestemt at bærekraftsmålene skal stå i fokus når det jobbes mot å bedre de nasjonale og globale utfordringene. Mange av målene har gode muligheter til å nås innen 2030, men det er fortsatt mange aspekter av bærekraft som trenger arbeid her i landet (Utenriksdepartementet, 2020a). Ifølge rapporten “one year closer”- som er en årlig rapport om måloppnåelsen i Norge overfor FN- er det fortsatt utfordringer i mål 4 (utdanningssystemet), mål 13 (klimagassutslipp), mål 14 (marin forsøpling) og mål 15 (bevaring av økologiske mangfold) (Utenriksdepartementet, 2020a).

Figur 1: FNs bærekraftsmål (FN, 2019).

2.1.2 Bærekraftig vekst

Kan bærekraftig- og økonomisk vekst forekomme samtidig? Økonomisk vekst i et samfunn avhenger av vekst ved produksjonen av varer og tjenester målt i BNP (Thomassen, 2020). En kraftig vekst i samfunnets økonomi fører også med seg en økning i landets befolkning som igjen fører til økt levestandard hvor konsekvensene blir klimaendringer og forurensing (Thomassen, 2020). Kan man da ha en økonomi i vekst og samtidig være bærekraftige? Når vi snakker om bærekraftig vekst tenker man på å bedre dagens situasjon samtidig som man viderefører samfunnet på en måte som sikrer fremtidens generasjoner. Når dette skal skje oppstår det ofte et spørsmål om i hvilken grad en kan la stor økonomisk gevinst gå ut over miljømessig hensyn. Dette kan vi dele inn i to kategorier, sterk- og svak bærekraft. Sterk bærekraft innebærer at ingen økonomiske eller samfunnsmessige aktiviteter kan erstatte skaden som blir gjort på miljøet. Svak bærekraft innebærer at det er akseptabelt å drive miljøskadelig aktivitet så lenge det fører til store økonomiske eller samfunnsmessige fordeler. En kan da si at det ene bærekraftige hensynet må vektes mot det andre. I den vestlige verden ser økonomisk vekst ut til å gå på bekostning av miljøhensyn. Prinsippet en da bruker er “føre var”. Det innebærer at de som nytter gevinst av miljøet skal også stå til ansvar for de potensielle skadene som blir gjort (Carson & Skauge, 2019, s. 129).

2.2 Sirkulær økonomi

Sirkulær økonomi vil si å utnytte naturressurser og produkter effektivt i et kretsløp, der minst mulige ressurser går tapt. I en sirkulær økonomi skal produktene brukes så lenge som mulig gjennom reparasjon og gjenbruk. Når produktene ikke lenger kan brukes skal de resirkuleres for at materialene kan brukes igjen i et annet produkt. Dette vil begrense bruken av råvarer og redusere klimautslippene. Ifølge regjeringens politiske samarbeidsplattform skal Norge være et foregangsland i utviklingen av en sirkulær økonomi, som utnytter de ressursene vi har bedre. Det skal også utarbeides en nasjonal strategi om sirkulær økonomi (Miljødirektoratet, 2020).

2.3 Plan og bygningsloven

Plan og bygningsloven er et lovverk som fungerer som en ramme for bærekraftsmålene. «Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner» jf pbl §1-1. Plan- og bygningsloven §7-1 sier at regjeringen skal hvert fjerde år lage et dokument som består av nasjonale forventninger til en regional og kommunal planlegging. Dokumentet består av mål, oppgaver og interesser som regjeringen forventer at både kommuner og fylkeskommuner prioriterer når de legger planer for årene fremover. Disse forventningene fra regjeringen skal tolkes i en lokal sammenheng når det utarbeides og gjennomføres planer (Vestland fylkeskommune, 2020).

Plan- og bygningsloven tilrettelegger for bruk av forskjellige plantyper ut fra hva hvilke formål og oppgaver det er som skal løses. Det er nødt til å være sammenheng mellom planleggingen på flere nivå gjennom et hierarki av planer. Innføringen av FN sine bærekraftsmål har som hensikt å bygge opp under og bidra til å forsterke plan og bygningsloven som et styringsverktøy (Singsaas, 2020, s. 7)

2.4 Nasjonale føringer

Hvert fjerde år legger regjeringen frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. De nasjonale forventningene skal være et hjelpemiddel for kommunen som formidler den nasjonale prioriterte politikken slik at planlegging i kommuner skjer effektivt og til det beste for innbyggere i hele landet. Målet er å styke kommuners samfunnsutviklingsrolle, og planen skal gi en tydelig strategisk retning.

I de nasjonale forventningene blir det lagt vekt på fire store utfordringer:

1. Skape et bærekraftig velferdssamfunn
2. Skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
3. Skape et sosialt bærekraftig samfunn
4. Skape et trygt samfunn for alle

(Kommunal & Moderniseringsdepartementet, 2019)

De nasjonale føringene er aktuelle for oss, ettersom kommunene skal jobbe ut ifra disse. For oss vil det være sentralt å se om kommunen velger å arbeide ut over disse føringene, og i så fall hvordan.

2.5 Klimatilpasning

«Klimatilpasning innebærer å forstå konsekvensene av at klimaet endrer seg og iverksette tiltak for å på den ene siden å hindre eller redusere skade, og på den andre siden utnytte mulighetene som endringene kan innebære» (Miljødirektoratet, 2019).

For å kunne få til en bærekraftig utvikling så er klimatilpasning en viktig forutsetning. Tilpasning av klima vil være en del av en total samfunnsutvikling der planlegging, bruk av areal og andre virksomheter bidrar til å begrense ulemper og istedenfor gir fordeler som følge av klima. Et samfunn som er bærekraftig vil bidra til at innbyggerne føler en trygghet for liv, helse og eiendeler. For å arbeide mot dette vil det være viktig med kunnskap knyttet til klimaendringer (Miljødirektoratet, 2019).

Hovedmålet med klimatilpasning er at samfunnet skal være tilpasset klimaet til enhver tid og må være forberedt på at det vil oppstå endringer. Det vil være viktig å ta hensyn til det klimaet som allerede eksisterer samt framtidige endringer, effekter og konsekvenser knyttet til disse endringene (Miljødirektoratet, 2019).

2.5.1 Hvordan kan vi tilpasse oss klimaendringene?

Klimaet vil fortsette å endre seg uavhengig om vi er flinke til å redusere utslippene akkurat nå. Av den grunn vil det være viktig å forberede seg. Bygninger og veier som blir bygd nå til dags vil kunne stå i tiår fremover. De må bli bygd for å kunne tåle fremtidens klima. Det vil også være viktig at de blir bygd i områder som ikke er utsatt for flom og skred. Det er kommunene som bestemmer hvor det er lov å bygge og har derfor et ansvar for samfunnsplanleggingen innenfor sine områder. Hensyn til klimatilpasning er blitt innarbeidet i statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning. Det er blitt utført for å sikre at kommunene, fylkeskommunene og staten bidrar til at samfunnet forbereder og tilpasser seg et klima som er i endring gjennom sin planlegging. De skal

komme med løsninger som reduserer utslipp samtidig som det reduserer risiko og sårbarhet for klimaendringer (Klima- og miljødepartementet, 2020).

2.6 Implementering av verdensmålene i kommunene

Lokale og regionale myndigheter vil være et bindeledd mellom innbyggerne og regjeringen som tar beslutninger. Kommunen som en lokal myndighet vil være egnet til å forene de globale bærekraftsmålene med en lokal virkelighet. FN sine bærekraftsmål ser på sammenhengen mellom miljø, økonomi og sosial utvikling. For at disse globale målene skal kunne sikre en bærekraftig utvikling så vil det være viktig å dra de ned på et kommunenivå. På kommunenivå blir det utført beslutninger som kan kobles direkte til bærekraftsmålene til FN. Utdanning og innovasjon er eksempel på dette (Singsaas, 2020, s. 8).

Kommuner og fylkeskommuner i Norge har begynt arbeidet med en implementering av FN sine bærekraftsmål. 84 prosent av norske kommuner ser på målene som viktige eller meget viktige for sin kommune, men kun 25 prosent har en plan for hvordan de skal implementere bærekraftsmålene (Deloitte, 2018).

Deloitte har utarbeidet en rapport som forklarer hvordan en kommune kan implementere FN sine bærekraftsmål på tre forskjellige nivå:

1. Avstemme og kommunisere innsats
2. Stimulere til handling
3. Innovasjon

Blant de kommunene som jobber med bærekraftsmål i dag, så opererer de fleste på nivå en. Noen kommuner beveger seg utover mot nivå to og tre. Flere kommunale ledere forteller at potensialet er stort ved å jobbe mer i dybden med bærekraftsmålene og at det er et godt utgangspunkt for å skape samarbeid og offentlig innovasjon. Per dags dato er det kun noen få som har nådd det fulle potensialet (Deloitte, 2018).

2.6.1 Avstemme og kommunisere innsats

For å kunne engasjere en bredere gruppe interessenter som eks. det private næringslivet, organisasjoner og innbyggere bør kommunene få frem hvordan dagens aktiviteter og politikk bidrar til å nå FN sine 17 bærekraftsmål. Dette på bakgrunn av at interessen for den globale dagsorden er stadig økende (Deloitte, 2018).

2.7 Kommunal planlegging

2.7.1 Hva er kommunal planlegging?

Noen former for kommunal planlegging utføres fordi det finnes lovpåbud som sier at noen bestemte planer skal utarbeides. Myndighetene pålegger eller sender sterke oppfordringer til kommunene om å utarbeide lovbestemte planer. En av grunnene til at kommuner planlegger er rett og slett fordi andre gjør det. Planarbeid kan knyttes opp mot viljebestemt og målrettet handling som vil være et tegn på et velorganisert samfunn. En organisasjon som driver aktivt med planlegging vil bli sett på som en veldrevet organisasjon (Kleven et al., 1998, s. 9).

En forklaring på at kommuner velger å planlegge er at planlegging er en fornuftig måte å løse problemer på. Planlegging vil bidra til å gjøre en beslutning mer oversiktlig samt å være et forsøk på å redusere usikkerhet knyttet til hva som vil skje i fremtiden. Planlegging blir sett på som nødvendig for å kunne foreta gode beslutninger og er et godt hjelpemiddel for å forberede handlinger (Kleven et al., 1998, s. 9).

Den rasjonelle planmodellen forutsetter en helhetlig ledelse med klare mål, dette gjør at modellen ikke blir særlig anvendbar i et kommunalt system. En kommune blir nemlig ikke styrt av det vi kaller for en “economic man”, men av politikere som ofte står i et motsetningsforhold til hverandre (Kleven et al., 1998, s. 9).

2.7.2 Kommunal planlegging må koble sammen mål og handling

Ifølge Kleven et al. (1998, s. 28) bør vedtak som er avgjørende for fremtiden til en kommune være forankret i en plan som ser på vedtaket i et langsiktig perspektiv. Mellom mål og handling mener Kleven at det er en dobbelt kobling. Den første koblingen er at langsiktige

mål vil påvirke valg av handling som skjer nå. Den andre koblingen er at handlingen som skjer her og nå vil forme fremtiden og dermed også den virkeligheten som målene først hadde som utgangspunkt.

2.7.3 Handling krever ressurser

Ifølge Kleven et al. (1998, s. 29) dersom en organisasjon har bestemt seg for å handle etter et planlagt mål, blir organisasjonen nødt til å sikre seg ressurser for å kunne gjennomføre handlingen. Det kan gjøres gjennom nye ressurser som stilles til disposisjon eller at organisasjonen omdisponerer og frigjør ressurser som de allerede besitter. Kommunal planlegging må kobles til beslutningsprosesser som er med på å avgjøre hvordan disponeringen av kommunen sine ressurser skal utføres for at planleggingen skal være mest mulig handlingsrettet. Kleven understreker at *“Planleggingssystemet må kople planer og gjennomføring, først og fremst gjennom den økonomiske planleggingen”* (Kleven et al., 1998, s. 29).

2.7.4 Planlegging som plikt- og symbolhandling

Kommunen har plikt til å utøve planleggingsoppgaver av forskjellige statlige myndigheter. Ifølge kommuneloven, plan og byggeloven, kommunehelseloven, sosialtjenesteloven og barnehageloven er kommunen pålagt å utarbeide planer fordi de må. Etter nasjonale mål og bestemmelser er kommunen pålagt å følge instruksjoner fra staten for hvordan de skal innrette seg på ulike politikkområder. Et eksempel på dette er rikspolitiske retningslinjer etter plan- og bygningsloven. Plan og bygningsloven kommer med generelle instruksjoner til alle kommuner om hvordan planlegging på visse områder må underlegges nasjonale faglige vurderinger. I visse tilfeller har statlige myndigheter som vilkår at en plan må foreligge, før det kan gis statlige investeringstilbud (Kleven et al., 1998, s. 166).

Planlegging som kommer i form av krav staten har til kommunen skiller seg ikke noe særlig fra andre forvaltningsoppgaver kommunen er pålagt. Dette gjør at planleggingen kan bli en regelstyrt rutine, der oppskrifter for planens tematiske innhold og behandling blir gitt fra offisielle planveiledere fra aktuelle myndigheter. Dette kan føre til at planlegging skjer med lite eierskap og entusiasme (Kleven et al., 1998, s. 167).

2.8 Påvirkningsfaktorer

Det finnes både interne og eksterne faktorer som er med å påvirke organisasjoner til å sette igang strategisk planlegging og styring. Det er viktig at disse faktorene blir sett i sammenheng med hverandre og at koblingen mellom de kan være komplekse (Vinzant & Vinzant, 1996, s. 142).

Ifølge Vinzant og Vinzant (1996, s. 143) er det dimensjonene de juridiske og finansielle krav som en organisasjon står ovenfor som betyr mest. De mener blant annet at organisasjoner som har en mindre økonomisk handlefrihet vil ha mindre mulighet til å foreta strategisk styring enn organisasjoner som har en større økonomisk handlefrihet. En organisasjon med et bedre økonomisk utgangspunkt har større insentiv til å planlegge strategisk. I tillegg til dette har organisasjonen bedre muligheter for valg av strategiske handlinger. Det er fordi en organisasjon med lite økonomisk handlingsrom vil ha mye å forholde seg til. Dette kan føre til at de kun klarer å holde fokus på de kravene som presser mest (Vinzant & Vinzant, 1996, s. 143).

2.9 Mål-middel

En mål-middel analyse går ut på å kartlegge sammenhengen mellom antall midler det offentlige har til disposisjon, og antall mål det kan stilles opp mot uten at settet av mål og midler til sammen blir selvmotsigende. Denne sammenhengen kan anvendes til å oppklare nesten hvilket som helst spørsmål om økonomisk politikk (Johansen, 1962, s. 4). Det offentlige kan ikke ha større mål enn det har virkemidler (Johansen, 1962, s. 10).

3. Valg av metode

Forskning er en prosess der man forsøker å få kunnskap om virkeligheten. For å lykkes med dette er det viktig å ha en strategi. Denne strategien kalles for metode, som betyr å følge en vei mot et mål. Metodelære handler om hvordan vi skal gå frem for å innhente, analysere, og tolke informasjon for å få svar på problemstillinger (Johannesen et al., 2006, s. 32).

3.1 Valg av metode

Ved valg av metode mener vi hvilken metode vi ønsker å bruke når vi samler inn informasjon til oppgaven. Det finnes to forskjellige metoder: kvalitativ og kvantitativ. Kort sagt kan man si at forskjellen på disse metodene ligger i hvorvidt man går i dybden på noen få undersøkelsesenheter eller går i bredden på mange undersøkelsesenheter (Jacobsen, 2005, s. 62).

Den kvalitative metoden går ut på å avdekke hva som ligger i et begrep eller et fenomen. Denne metoden har dermed en fortolkende eller forstående tilnærming. Hensikten er som regel å få frem hvordan mennesker forstår eller tolker en situasjon, og egner seg ofte for å få frem en nyansert beskrivelse av temaet (Jacobsen, 2005, s. 131). Kvalitativ metode egner seg derfor best der vi har lite forkunnskaper om temaet. Man kan dermed si at det er et eksplorerende design hvor man går i dybden, er klar for uventede forhold og dermed har en åpen tilnærming (Jacobsen, 2005, s. 62).

Vi har valgt en problemstilling hvor vi ønsker å gå i dybden på temaet og skaffe oss et nyansert innblikk i hvordan Sogndal- og Sunnfjord kommune arbeider med bærekraft. Det ble derfor naturlig for oss å velge en kvalitativ metode.

3.1.1 Forskningsdesign

I gjennomføringen av en undersøkelse må man ta stilling til hva som skal undersøkes, hvem som skal undersøkes og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Forskningsdesign er alt som knytter seg til en undersøkelse. Det er mange ulike typer forskningsdesign, og hvilket

som passer baserer seg på hvilken type studie som skal gjennomføres (Johannessen et al., 2006, s. 73).

I denne undersøkelsen har vi en kvalitativ metode. Blant kvalitative design finnes det bla. fenomenologi, etnografi, grounded theory og casedesign (Johannessen et al., 2006, s. 80). I denne studien vil vi anvende case-design. Studien vår inneholder ikke fenomenologi, utvikling av teorier, eller tolkning av kultur. Casedesign ble dermed mest relevant.

Et casedesign er et studium der en eller flere caser undersøkes over tid gjennom en detaljert og omfattende datainnsamling (Johannessen et al., 2006, s. 84). Det er fire ulike designstrategier for casestudier. Det er et enkelt casedesign med en, eller flere analyseenheter, og fler-case-design med en, eller flere analyseenheter (Johannesen et al., 2006, s. 86). I denne studien skal vi se på flere kommuner, og flere analyseenheter. Det blir derfor et multi case-design med vekt på utvalg av begrensede personer.

3.2 Datainnsamlingsmetode

3.2.1 Kvalitativt intervju

Vi har samlet inn data gjennom åpne kvalitative intervjuer med middels strukturingsgrad (Jacobsen, 2005, s. 146). Dette utførte vi via Zoom. Kvalitative intervjuer går ut på å skaffe nyansert informasjon om hvordan informanten opplever eller tolker et bestemt tema (Jacobsen, 2005, s. 131). Gjennom et åpent intervju har vi mulighet til å holde en god flyt i samtalen. Samt muligheten til å manøvrere intervjuet i retningen vi mener er interessant, og som gir informasjonen vi trenger. Middels strukturingsgrad vil si at intervjuet har en intervjuguide, men gir informanten mulighet til selv å ta opp temaer (Jacobsen, 2005, s. 146). Vi velger denne metoden for å sikre oss at vi kommer oss gjennom alt vi ønsker å belyse, samtidig som vi holder oss på den kvalitative siden. Vi samler inn informasjon gjennom en samtale, fremfor en muntlig spørreundersøkelse som heller mer mot kvantitativ metode (Jacobsen, 2005, s. 145).

3.2.2 Dokumentanalyse

I tillegg til innsamling av primærdata i form av kvalitative intervjuer supplerer vi med sekundærdata i form av dokumentanalyser. Sekundærdata er data som ikke kommer direkte fra kilden, men som er utarbeidet av noen andre. Ofte er sekundærdata samlet inn til et annet formål enn det vi ønsker å bruke den til (Jacobsen, 2005, s. 137). Som sekundærdata i oppgaven vår bruker vi dokumenter fra offentlige organisasjoner. Vi analyserer blant annet økonomi-, kommune-, og klimaplaner. Vi har valgt å benytte både primær- og sekundærdata for å svare på forskningsspørsmålene. Dette gir oss muligheten til å bruke den ene typen data til å kontrollere den andre. Det er flere fordeler med å ha dokumentanalyse som en del av datainnsamlingsprosessen. Nedtegnede kilder kan være mindre spontane, mer reflekterte, og mer gjennomtenkte enn intervju (Jacobsen, 2005, s. 164).

3.2.3 Utvelgelsesprosessen

I denne oppgaven ønsket vi å undersøke distriktskommuner på vestlandet. Dette er en stor populasjon som det ville krevd mye tid og ressurser på å undersøke. Derfor valgte vi å avgrense oss til to distriktskommuner. Her falt valget først på Sogndal kommune. Dette er kommunen vi studerer i, og vi ville få et innblikk i hvordan de arbeider med bærekraft. Videre valgte vi Sunnfjord kommune. De er i en liknende situasjon som Sogndal, ettersom de også nylig har hatt en kommunesammenslåing. I tillegg er de sammenlignbare i størrelse og omfang.

Etter at vi bestemte oss for utvalget, ble neste oppgave å finne ut hvilke informanter vi ønsket å intervju. For å finne informantene til intervju sendte vi ut en mail til begge kommunene om at vi ønsket å komme i kontakt med informanter med kunnskap til bærekraft. Vi ble henvist til to kontaktpersoner som vi avtalte et intervju med. Intervjuet ble gjennomført til avtalt tid over Zoom.

3.3 Validitet

Validitet blir i forskningslitteraturen omtalt som gyldighet og er ikke et absolutt krav, men et kvalitetskrav som bør være tilnærmet oppfylt (Johannessen et al., 2006, s. 71). Ettersom vi har valgt en kvalitativ metode vil gyldighet være knyttet til om studien undersøker det den har til hensikt å undersøke (Johannessen et al., 2006, s. 199). Ettersom oppgaven vår er avgrenset til digitale intervjuer med kun en informant per kommune, må vi vurdere om funnene våre reflekterer målet med studiet og representerer virkeligheten (Johannessen et al., 2006, s. 199). Innenfor vitenskapelig metode er det to former for validitet; intern og ekstern (Jacobsen, 2005, s. 214).

Intern validitet omtales også som intern gyldighet og går ut på om resultatene oppfattes som riktige, og om vi har fått tak i det vi var på utkikk etter. Hva som er riktig eller galt er det mange ulike forhold som er med på å avgjøre. Innenfor samfunnsvitenskapen vil det nærmeste en kommer sannheten være at flere mennesker er enige om hva som er riktig beskrivelse. Jo flere som er enige i beskrivelse, desto større er sikkerheten for at den er riktig (Jacobsen, 2005, s. 214).

Ekstern validitet går ut på i hvilken grad funnene fra en undersøkelse kan generaliseres slik at de også gjelder i andre sammenhenger. Ekstern validitet blir også kalt for overførbarhet. Kan funn fra én sammenheng bli brukt i en annen? Dersom det skal være mulig må det fenomenet som har blitt studert være representativt for den sammenhengen som det skal overføres til (Jacobsen, 2005, s. 20). Generalisering kan deles inn i to former; teoretisk og statistisk generalisering. Teoretisk generalisering er styrken til kvalitative metoder og er mest relevant for vår undersøkelse. Den går ut på å generalisere data fra et mindre utvalg undersøkelsesenheter som observasjoner og intervjuobjekt over til et teoretisk nivå (Jacobsen, 2005, s. 222).

3.4 Reliabilitet

Reliabilitet forteller om dataen som er blitt hentet inn gjennom undersøkelsen er til å stole på. Reliabilitet kan knyttes til troverdighet og pålitelighet. Undersøkelsen må bli utført på en troverdig måte slik at den bidrar til å skape tillit. Den må ikke inneholde åpenbare målefeil

som medfører feil i resultatene (Jacobsen, 2005, s. 20). Innenfor kvalitativ forskning er kravet om reliabilitet mindre hensiktsmessig. Det blir ikke benyttet strukturerte teknikker for innsamling av data, fordi det vanligvis er samtalen som står for datainnsamlingen (Johannesen et al., 2006, s. 199).

3.5 Gjennomføring

Det finnes flere ulike typer kvalitative intervjuer. Vi valgte å gjennomføre det åpne individuelle intervjuet. Slike intervjuer egner seg når en er interessert i hvordan enkeltpersoner legger mening i, og fortolker et fenomen (Jacobsen, 2005, s. 143). I forberedelsen til intervjuet ble det utarbeidet en intervjuguide. Denne intervjuguiden skulle hjelpe til å strukturere intervjuet, sørge for at vi fikk svar på alle temaene, og samtidig la det være rom for innspill og digresjoner. Før intervjuet fikk vi informert samtykke.

I undersøkelsen intervjuet vi to personer, en fra Sogndal kommune og en fra Sunnfjord kommune. Intervjuene hadde en varighet på 30-60 minutter. Intervjuene ble holdt via Zoom. Vi valgte å starte intervjuene med å introdusere oss selv og snakke litt generelt om målet med oppgaven. I løpet av intervjuene sørget vi for å i minst mulig grad avbryte informanten mer enn det som akkurat var nødvendig for å holde den røde tråden. Vi sørget også for at vi holdt en åpen dialog gjennom hele intervjuet (Jacobsen, 2005, s. 151).

Til gjennomføring av dokumentanalysen valgte vi å analysere kommune-, klima- og økonomiplanene til både Sunnfjord- og Sogndal kommune. Disse planene ble vurdert som mest relevante. I analysen gikk vi inn og så på blant annet hvor mange ganger begrepet bærekraft ble brukt, og alle planene som hadde fokus på bærekraft. Der kommuneplanen skal fungere som en strategisk overordnet plan, er økonomiplanen mer konkret i hva midlene til kommunen skal brukes til. Økonomiplanen kan derfor brukes som en form for sammenligning, der man ser forskjellen på den strategiske retningen, og de faktiske planene.

4. Resultater

I denne delen presenterer vi funn som er gjort ved gjennomgang av dokumentanalysen og intervju av informanter fra Sogndal- og Sunnfjord kommune. Vi har valgt å sortere resultatene ut fra funn vi mener svarer til forskningsspørsmålene:

1. Arbeider distriktskommuner med bærekraft?
2. Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?
3. Hva påvirker kommunene til å velge bærekraftige løsninger?

4.1 Arbeider distriktskommuner med bærekraft?

4.1.1 Sogndal kommune

Sogndal kommune har søkt om midler til et prosjekt som dreier seg om mobilitet. Dette prosjektet kalles for BAKT (bosted, arbeidsplass, klima og transport) og handler om at kommunen vil redusere klimautslipp ved å tilrettelegge for at innbyggerne enkelt kan komme seg rundt på en miljøvennlig måte. Dette skal gjøres ved å koble opp ulike fremkomstmidler i et mobilitetsnett. Det skal tilrettelegges slik at innbyggeren effektivt og miljøvennlig kan komme seg fra A til B. For å finansiere planleggingen for dette prosjektet har de søkt til klimasats som er en støtteordning til klimatiltak fra miljødirektoratet. Informanten fra Sogndal kommune forklarer:

"(...) det er noe som vi har kalt for BAKT som er en strategisk plan for å se sammenhengen mellom bustad, arbeid, klima og transport. Hvordan kan vi planlegge samfunnet på en slik måte at klimautslippene reduseres, tenker nytt rundt hvor boligene skal være, hvor arbeidsplassene skal være, hvordan transporten skal være. Det er også noe som kommer."

Kommunen har inngått et samarbeid klimapartner Vestland. Dette innebærer at de har bundet seg til et mål om å være nullutslipps kommune innen 2030. Informanten fra Sogndal sier:

“Og kommunen har jo blitt partner i det som heter klimapartner Vestland. Og gjennom det har jo kommunen egentlig bundet seg til å ha veldig ambisiøse mål på klimautslipp så kommunen skal egentlig være nullutslipps kommune innen 2030. Så ved å forplikte oss til det har vi egentlig sagt at vi må gjøre en jobb på feltet i å øke satsingen på å klimafeltet(...).”

Når vi spør om faktiske tiltak som har blitt gjort for bærekraft sier informanten:

“Jeg tror ikke det er så veldig kontroversielt å si at kommunen ikke har gjort så veldig mye på det som er bærekraft, utenom det som er lovpålagt. (...)Vi har kanskje ikke en god historie når det gjelder å fokusere mye på bærekraft utover det som er lovpålagt.”

Kommunen mangler ressurser til å jobbe med bærekraft. Informanten forklarer:

“Også spurte jeg om klima, og fikk som svar: «Vi har ikke kapasitet til å jobbe med dette». Men det er på en måte blitt sendt opp igjen til kommuneledelsen og politikerne at hvis vi skal kunne jobbe med de ambisjonene som politikerne har sagt vi skal jobbe etter så må vi ha mer ressurser. Det har på en måte kommet ned også gått opp igjen. Forhåpentligvis kommer det mer ressurser ned som gjør at vi kan ta det seriøst”.

Kommunen påpeker at det har vært utfordrende å bli slått sammen til en ny kommune, og to av de tidligere kommunene har kommet inn med en dårligere økonomi. Informanten fra Sogndal kommune forklarer:

“Det jeg kan si er at for kommuneorganisasjonen sin del så er det utfordrende å bli slått sammen til en ny kommune også er det kanskje to av kommunene som kom inn med ganske dårlig kommuneøkonomi”

Sogndal kommune har hatt en miljørådgiver fra 90 til begynnelsen av 2000-tallet, men denne stillingen har stått tom frem til nå. Det er blitt ansatt en ny miljørådgiver som skal arbeide

med forurensningspolitikk. I avdelingen samfunn og næring har de som jobber der fått ansvar for klimadelen, men de har ikke ressurser til å jobbe med dette. De tror og håper at de skal få ressurser i løpet av 2021. Informanten fra Sogndal kommune forteller:

“At vi får den ressursen vi trenger for å kunne øke satsingen på klima. Som en del av det bærekraftbegrepet.”

4.1.2 Sunnfjord Kommune

Ifølge informanten fra kommunen har de foreløpig ikke gjort så mye ut over retningslinjene. Dette skyldes alt arbeidet med dokumenter og planer for kommunen. Informanten fra Sunnfjord kommune sier dette om temaet:

“Ikke så mye foreløpig, det er litt fordi vi er der vi er. Vi har mer enn nok med å lage dokumentene og de planene vi skal ha for kommunen, og som vi er pliktig til å ha. Alt som har med bærekraft og klimaomstilling og ivaretaking av naturen osv. blir en del av det arbeidet. Når vi er ferdig med kommunen sin samfunnsdel og så arealdel neste år skal vi kunne svare ganske godt på alle spørsmål om vi oppfyller nasjonale forventninger og rammer. Hvert fall i teorien. Planene må tas i bruk for at det skal vise igjen noe. Det er mange fine ord, men man glemmer ofte det når man kommer til politikken.”

Kommunen er i startfasen av et prosjekt på sirkulær økonomi hvor de skal undersøke materialstrømmen gjennom handelsnæringen i Sunnfjord. Kommunen har også et prosjekt som tar for seg grønne innkjøp av materialer i kommunene. Her har de tenkt å etterspørre mest mulig klima og miljøvennlige produkter. Informanten forklarer:

“Det kan være alt fra de minste ting som q-tips som ikke er laget av plast, men nedbrytbart materiale, til transporttjenester der vi etterspør nullutslippsteknologi eller en ny skole der man både har mest mulig fornybar energi for eksempel blågrønne løsninger med gress på taket og solcellepanel. Det er veldig mange ting innenfor innkjøpsfeltet der kommunen har stor påvirkning”

Sunnfjord kommune satser også på mobilitet. De har et prosjekt som går ut på å legge til rette for mest mulig bærekraftige transportformer. Informanten forklarer:

"Mobilitet handler om å knytte sammen selvkjørende busser med el-sykler, el-sparkesykler, el-bil eller å gå og sykle. Det er mobilitet. Overordnet mål er gjennom areal og transportplanlegging legger vi mest mulig til rette for minst mulig utslipp, og minst mulig miljøbelastning av trafikk."

Kommunen vil jobbe med bærekraft for å være med på det nasjonale og internasjonale fellesskapet om arbeidet med bærekraft. Kommunen ser på det å velge bærekraft som noe de ikke har råd til å la være. Informanten sier:

"Dersom du tenker veldig stort på det har vi ikke råd til å la være bærekraftig. Vi har ikke noe valg, vi bor alle sammen i samme drivhus, vi er i samme båt. Vi kan ikke ro i motsatt retning, da kommer vi ingen vei."

Sogndal kommune har hatt en miljørådgiver fra 90 til begynnelsen av 2000-tallet, men denne stillingen har stått tom frem til nå. Det er blitt ansatt en ny miljørådgiver som skal arbeide med forurensningspolitikk. I avdelingen samfunn og næring har de som jobber der fått ansvar for klimadelen, men de har ikke ressurser til å jobbe med dette. De tror og håper at de skal få ressurser i løpet av 2021. Informanten fra Sogndal kommune forteller:

"At vi får den ressursen vi trenger for å kunne øke satsingen på klima. Som en del av det bærekraftsbegrepet."

4.2 Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?

4.2.1 Sogndal kommune

I økonomiplanen skriver Sogndal kommune at de har lagt føringer på at biler til intern bruk skal være el-biler. Dette har de budsjettert til en halv million kroner per år i planperioden. Videre står det i planen at de har mål om å ha kostnadseffektive tjenester, ha en heldigital kommune, og forbedre arbeidsplassen. Det er lite midler i budsjettet som er satt av til

bærekraft. Det står under plan og samfunnsutvikling at de har et mål om å skape positiv utvikling i kommunen (Sogndal kommune, 2020c). Kommunen har også søkt om midler til et prosjekt som går ut på å ta i bruk designdrevet innovasjon for å finne løsninger som kan redusere all transportbruk i kommunen. Fremgangsmåten for dette prosjektet går ut på å få inn brukerinnsett fra intervjuer med innbyggerne, pendlere, bedrifter og de som jobber internt i kommunen om hvordan de benytter transportmidler. Informanten fra Sogndal kommune sier:

“Planen er å forsøke å finne løsninger på de utfordringene som vi finner på de flaskehalsene som kan gjøre at folk faktisk begynner å sykle mer og folk tar kollektivt istedenfor å kjøre bil. At de kjører el-bil fremfor vanlig bil.”

I økonomiplanen er det ikke satt av midler til mobilitetsprosjektet, men kommunen har sendt inn en søknad til klimasats. De har også sendt inn søknader til forskningsprosjekt på klimabudsjett og klimatilpassing.

(...) vi har blant annet nå sendt inn to søknader til klimasats som er sånn utlysning fra miljødirektoratet. Og vi er også med i to prosjektsøknader knyttet til forskning på klimabudsjett og klimatilpassing.

4.2.2 Sunnfjord kommune

Sunnfjord kommune har vedtatt en klimaomstillingsplan. Denne planen skal ligge til grunn for Sunnfjord sin planstrategi og kommuneplan. Planen ble vedtatt i 2019 og skal gjelde fram til 2030. Planen skal bli revidert i løpet av 2021 for å se hvordan kommunen ligger an i forhold til målsetningene de har satt seg. Handlingsprogrammet består av de tiltakene som er prioriterte for perioden 2019-2022. Det inneholder informasjon om hvem som har ansvar for tiltaket, oppstartstidspunkt, kostnadsoverslag og til slutt kritiske suksessfaktorer. Innenfor satsingsområdet areal og transport har kommunen blitt pålagt statlige planretningslinjer som er med på å legge føringer for at det skal være mer kompakte byer og tettsteder med små avstander. Transportbehovet skal bli redusert og det skal tilrettelegges for klima- og miljøvennlige transportformer som kollektivtransport, sykkel og gange (Sunnfjord kommune, 2019b). Informanten fra Sunnfjord forklarer:

“Vi fikk utarbeidet og vedtatt en klimaomstillingsplan i 2019. Alle de 4 kommunene vedtok en felles omstillingsplan som gjelder for Sunnfjord kommune og som gjelder med 2030. Denne har et handlingsprogram med en rekke tiltak som både skal redusere klimagassutslippene og forebygge effekt av klimaendringer, det vi kaller klimatilpasning. Bygge opp under dette grønne skifte, og omstilling av samfunnet. Det handler mye om å oppfylle mange av delmålene som ligger i bærekraftsmålet.”

I handlingsprogrammet til Sunnfjord kommune er det nevnt 31 ulike tiltak som skal prioriteres fram til 2022. Blant annet så går tiltak seks ut på å øke andelen av innbyggere som går, sykler eller benytter kollektivtransport i Sunnfjord kommune. For å få til dette skal de samarbeide med fylkeskommunen om å forbedre kollektivtilbudet. De skal også bygge flere gang- og sykkelveier og få disse mest mulig sammenhengende. Videre skal de bygge sykkelparkeringer med tak. De vurderer også stimulerings tiltak for å få til samkjøring. Det er planlagt et tiltak om å øke antall ladepunkt for elbiler i Sunnfjord kommune. Her skal de kartlegge behovet for ladeinfrastruktur til elbiler og starte utbygging som skal være i tråd med det fremtidige behovet for ladestasjoner. Sunnfjord kommune vil starte et samarbeid med næringsliv, borettslag og andre for å få til en finansiering og bygging av flere ladestasjoner (Sunnfjord kommune, 2019a).

Det står i kommuneplanen til Sunnfjord kommune at de skal ta del i nasjonale mål om 40% utslippskutt innen 2030 i forhold til 1990- nivå (Sunnfjord kommune, 2021b). Ifølge økonomiplanen til Sunnfjord kommune har de budsjettert en investering på 125 000 kroner per år til et sykkelparkerings prosjekt (Sunnfjord kommune, 2020).

4.3 Hva påvirker kommunene til å velge bærekraftige løsninger?

4.3.1 Sogndal kommune

I Sogndal kommune var satsingen på bærekraft en bestilling fra politikerne når Senterpartiet var i samarbeid med SV. Politikerne har sendt en bestilling til administrasjonen om å jobbe med bærekraft. Særlig med rekreasjonsområder, stedsutvikling og samfunnsentreprenørskap. Klima har ikke fått prioritet når det gjelder ressursallokering og begrenser derfor arbeidet med bærekraft. Informanten fra Sogndal kommune forklarer:

"Det er nok egentlig en politisk bestilling som kom fra når Senterpartiet (Som har ordføreren) var i samarbeid med SV så det var jo der visjonen knyttet opp til bærekraft og særlig klima ble lagt til den politiske plattformen. Så vidt jeg har forstått. Og at det på den måten har kommet en bestilling til administrasjonen at vi skal jobbe med dette her".

Fokuset på bærekraft vil føre til goder for innbyggere som å tilrettelegge for gående og syklende, og god kollektivtransport. Å bedre tilrettelegging fra kommunen sin side vil gjøre det enklere for innbyggerne å være bærekraftige. Kommunen vil dermed bruke sin posisjon som oppdragsgiver til å få også andre deler av samfunnet til å utvikle seg på feltet bærekraft. Informanten gir et eksempel:

"For eksempel hvis vi skal ha anbud da eller drive med offentlig anskaffelse at vi har kriterier som gjør at også lokalt næringsliv må pushe seg til å utvikle bærekraftssatsingen sin."

I kommuneplanen til Sogndal så henviser de til nasjonale- og regionale føringer samt FN sine bærekraftsmål. De understreker at det er bærekraftsmålene nr 3, 4, 9, 10, 11, 15 og 17 som har størst betydning for kommunen og vil derfor prioritere disse. Videre nevner de at kommunen i henhold til regionalplanen skal prioritere miljø- og klimavennlige løsninger som en av flere gjennomgående strategier i planen for 2020-2021. Kommunen skal drive en helskapielig planlegging som innebærer et forpliktende samarbeid mellom fylket, kommunen og nabokommunene i utformingen av strategier og tiltak som skal bidra til å utvikle hele regionen (Sogndal kommune, 2020b).

4.3.2 Sunnfjord kommune

I Sunnfjord kommune jobber administrasjonen med å sikre at kommunen overholder forventninger og krav fra overordnede instanser. Politikere har en felles enighet om at bærekraftsmålene er noe de skal ha med i den nye kommunen, men det er stor forskjell mellom partiene. Informanten fra Sunnfjord forteller:

"Vi er forpliktet til å peke på rammene hvis man skal lage en plan. Nå er bærekraftsmålene en del av det. Samtidig er jo politikere, hvertfall enkelte av de veldig opptatt av bærekraftsmål og. (..)De aller fleste er enige om at bærekraftsmålet er noe vi skal ha med i den nye kommunen."

Til slutt vil kommunen ta inspirasjon fra andre sammenslåtte kommuner når det kommer til å bruke de 17 bærekraftsmålene som et rammeverk ved kommuneplanarbeidet. Her mener de at utfordringen vil være å få de globale bærekraftsmålene om til en lokal kontekst. I planprogrammet skriver Sunnfjord kommune at det vil være krevende å satse på alle de 17 bærekraftsmålene i en kommuneplan. Videre skriver de at de må jobbe med de målene som er mest relevante for kommunen og bestemme seg for hvilke mål de skal prioritere. I tillegg skriver de at de må finne ut hvordan de kan måle om de er på rett vei (Sunnfjord kommune, 2021b).

5. Analyse

I dette kapittelet vil vi drøfte og diskutere forskningsspørsmålene, og sette dem opp mot det teoretiske rammeverket. Vi skal se på det aktive arbeidet kommunen gjør, samt hva de blir påvirket av, og sammenhengen mellom strategisk planlegging og tiltak. I foregående kapittel har vi sett på resultatene fra datainnsamlingen av kommunale dokumenter og intervju. Vi har valgt å sortere analysedelen ut fra forskningsspørsmålene:

1. Arbeider distriktskommuner med bærekraft?
2. Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?
3. Hva påvirker kommunene til å velge bærekraftige løsninger?

5.1 Arbeider distriktskommuner med bærekraft?

I denne delen tar vi utgangspunkt i forskningsspørsmål en og analyserer hvordan arbeidet med bærekraft i Sogndal- og Sunnfjord kommune er per i dag. Med dette mener vi hva som er blitt gjort til nå, hvilke planer kommunene har for fremtiden og hva som ligger til grunn for at det er slik.

5.1.1 Arbeidet i dag

Det går frem av resultatene fra datainnsamlingen at kommunene ikke har gjennomført mye arbeid med bærekraft de siste årene. Begge kommunene bærer preg av å være i en startfase der fokuset ligger på å planlegge for bærekraft i fremtiden. Det er lite å finne av resultater som peker mot at de tidligere har arbeidet med bærekraft i kommunene. Det er få synlige tiltak kommunene kan vise til. Informantene fra begge kommunene sier at kommunene ikke har gjort veldig mye med bærekraft utover det som er lovpålagt. Når vi ser på planer for fremtiden, har begge kommunene forskningsprosjekter hvor de har valgt å fokusere på bærekraft gjennom å bedre mobilitet i kommunen. Som nevnt i resultatdelen dreier dette seg om å legge til rette for mer klimavennlige transporttilbud. Det kommer frem i intervjuet at grunnlaget for å satse på mobilitet skyldes at dette er noe kommunene har påvirkningskraft på, og bærekraftig mobilitet vil komme både innbyggerne og miljøet til gode. Kommunene har også sendt inn søknader til forskningsprosjekter som tar for seg en analyse i bruken av

transportmidlene i kommunen. Et sentralt tema for dette er bruk av elbiler. Sunnfjord kommune har planer om å skape en mer sirkulær økonomi ved å sikre bærekraftige innkjøp i kommunen. Planen går ut på å minske forbruk og øke gjenbruk.

5.1.2 Interne ressurser

Gjennom intervjuene ga informantene uttrykk for at mangel på ressurser er et stort hinder i arbeidet med bærekraft. Informanten fra Sogndal kommune ble fortalt at de ikke har kapasitet til å jobbe med klima. Ifølge teori fra Kleven et al. (1998, s. 29) er en organisasjon som arbeider mot et mål nødt til å sikre seg ressurser for å kunne nå målet. Dette kan skje på to ulike måter. Enten via å få tilføyd nye ressurser som tilskudd, eller ved å anvende ressurser de selv disponerer. Ved å anvende ressurser de selv disponerer innebærer dette at de må bruke ressurser som ellers hadde blitt brukt på noe annet. Ut fra økonomiplanene går det frem at ressursene som kommunene har tilgjengelig heller blir brukt på andre områder enn bærekraft. Informanten fra Sogndal kommune forteller i intervjuet at kommunesammenslåingen har ført til dårligere økonomi i kommunen. Dagens prioritering kan skyldes mangel på ressurser i kommunene. De begrensede ressursene kommunene har prioriteres på det mest sentrale. Ifølge en rapport fra Nordlandsforskning mener 50% av kommuner at de mangler i stor grad eller meget stor grad tid eller ressurser til å bruke FNs bærekraftsmål som planverktøy i kommunen (Aasen et al., 2020, s. 49). En annen forklaring kan være at kommunene har nok ressurser til å fokusere på bærekraft, men velger å prioritere annerledes. Flere ressurser vil ikke nødvendigvis øke innsatsen mot bærekraft, det vil heller føre til økning av ressursbruk på andre områder.

5.1.3 Eksterne ressurser

En metode kommunen bruker for å sikre ressurser til å jobbe med bærekraft er å få tilføyd nye ressurser som tilskudd (Kleven et al., 1998, s. 29). Tilskuddet kan komme fra en organisasjon som Miljødirektoratet. De har en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som heter Klimasats. Dette er en ordning hvor kommuner kan legge frem klimarelaterte planer og søke om finansiering til å dekke det videre arbeid med prosjektene. For at en kommune skal få tilføyd ressurser til å jobbe med prosjektet blir det satt krav om at de bidrar med egeninnsats i form av planlegging og ressurser (Miljødirektoratet, 2019). Dette

krever at kommunene selv disponerer noe av ressursene til planer og prosjektet. Fra datainnsamlingen fant vi ut at begge kommunene har søkt om støtte fra klimasats. I Sogndal sitt tilfelle avventer de svar (Miljødirektoratet, 2021a), mens Sunnfjord kommune allerede har fått delvis innvilget støtte (Miljødirektoratet, 2021b). Sogndal kommune har også sendt søknader til forskningsprosjekt på klimabudsjett og klimatilpasning. Innsending av søknader kan være ressurskrevende, og krever ofte at kommunen på forhånd har en plan for hva pengene skal brukes til.

5.1.4 Kompetanse

Ifølge rapporten til Nordlandsforskning mener 36% av kommunene som har blitt undersøkt at de i stor grad, eller veldig stor grad har manglende kunnskap om FNs bærekraftsmål i kommunen. For å bli bedre på dette må de få økt kapasitet, opplæring i bærekraftsmålene og bærekraftsarbeid gjennom kursing og seminarer (Aasen et al., 2020, s. 49). Det går frem i intervjuene og dokumentanalysen at Sogndal kommune i en lengre periode har manglet en stilling med kompetanse om klima og miljø. De har i stedet fordelt ansvaret utover på de ansatte som jobber i administrasjonen. Mangelen på kompetanse kan være en faktor som har ført til at bærekraftig satsing ikke har blitt prioritert. I intervjuet fikk vi vite at Sogndal kommune tidligere ikke har hatt noen som er ansatt for å jobbe med miljøbilen. I Sunnfjord kommune er det ansatt en klima- og miljørådgiver. Kommunen har dermed klart å rette arbeidsoppgaver spesifikt til arbeidet med bærekraftige løsninger. Resultatet av dette er at Sunnfjord kommune har kommet lenger i planleggingsprosessen. De har blant annet en klimaomstillingsplan (Sunnfjord, 2019).

5.2 Hvordan er forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak?

I denne delen tar vi utgangspunkt i forskningsspørsmål to og analyserer hvorvidt strategisk planleggingen angående bærekraft kommer til syne gjennom tiltak. Vi ser også på hvordan målene i kommuneplanene henger sammen med ressursfordelingen i økonomiplanen.

5.2.1 Kommunale planer

Noen typer kommunal planlegging eksisterer fordi det er et lovpåbud om at de skal utarbeides. Sentrale myndigheter pålegger kommunene å utarbeide en rekke lovbestemte planer (Kleven et al., 1998, s. 9). Et eksempel på dette er myndighetenes påbud om å utarbeide kommuneplanen. Dette gjør de gjennom nasjonale føringer, som har hjemmel i plan- og bygningsloven av 2008, jf. Plan- og bygningsloven §7-1. Fra kommuneplanen ser vi at kommunene har et overordnet mål om å fokusere på flere av FNs bærekraftsmål.

Kommuneplanen til Sogndal beskriver at de har tenkt å fokusere på mål nummer 11 om bærekraftige byer og lokalsamfunn, og mål 9 om innovasjon og næringsutvikling (Sogndal kommune, 2020b). Sogndal har en utarbeidet kommuneplanen med bakgrunn i bærekraftsmålene. Sunnfjord kommune er ikke ferdig med kommuneplanen, men har til gjengjeld en klimaomstillingsplan med flere konkrete tiltak for å arbeide med klima. Selv om Sunnfjord har en klimaomstilling plan med flere konkrete tiltak, er det lite ressurser som har blitt satt av til å jobbe med dette gjennom økonomiplanen (Sunnfjord kommune, 2020). Det samme ser vi i økonomiplanen til Sogndal kommune. Selv om de har en strategisk retning for bærekraft i kommuneplanen, vises ikke dette igjen i økonomiplanen.

5.2.2 Mål-middel

Det kommer frem i intervjuet at målene politikerne har for kommunen ikke alltid henger sammen med midlene. Ut ifra intervjuet med Sunnfjord kommune kommer det frem at informanten mener at det i politikken er mange fine ord, men at dette ikke nødvendigvis gjenspeiles i handlinger. Forklaringen på dette kan være at kommunen har et mål om å jobbe mer med klima og miljø biten av bærekraft, men ikke har midlene til dette. En annen forklaring kan være at politikerne bare ønsker å fremstå som klima og miljø-bevisste. På den måten bestemmer politikerne at kommunene skal ha fokus på bærekraft i planene, men sørger ikke for at kommunen har midler til dette. I dette tilfellet virker det som om settet av mål ikke

henger sammen med midlene. Dette skaper en selvmotsigelse, som gjør målene krevende å gjennomføre (Johansen, 1962, s. 8).

5.2.3 Strategiske planer og handlingsperspektiv

Ifølge teorien til Kleven et al. (1998, s. 27) må de strategiske planene til Sogndal og Sunnfjord kommune ha et kortsiktig handlingsperspektiv. Det strategiske perspektivet i planene uttrykker at planleggingen har et fremtidsperspektiv. Det kortsiktige handlingsperspektivet skal være planleggingens formål her og nå. Den skal vise på hvilken måte de langsiktige strategiene omsettes til konkret handling. Det kortsiktige handlingsperspektivet er de første skrittene frem til langsiktige strategier. Per dags dato har planene til Sogndal og Sunnfjord kommune strategisk perspektiv med langsiktige planer, men de mangler dette kortsiktige handlingsperspektivet. Vi ser at de har en utarbeidet strategi om å fokusere på bærekraft i de to kommunene, men med minimale ressurser satt av i den 4 årige økonomiplanen. Ifølge Kleven et al. (1998, s. 28) krever handling ressurser. Veien fra plan til handling må gå gjennom kommunens økonomiske planlegging og årlige budsjettprosess (Kleven et al., 1998, s. 29). Ifølge økonomiplanene til kommunene er det ikke gjort mye av dette foreløpig. Ut ifra Sogndal sin økonomiplan ser vi at de har satt av en halv million per år i planperioden som skal gå til innkjøp av elbil. Sunnfjord kommune har i sin økonomiplan satt av 125 000 per år i planperioden som skal gå til et sykkelparkerings prosjekt. Utover disse eksemplene finner vi ellers lite i økonomiplanene. Dersom vi anvender Kleven sin teori blir det lite handling knyttet til bærekraft fra kommunene i gjeldende planperiode ettersom de har satt av lite ressurser.

5.2.4 Uforpliktende planer

Ifølge Kleven et al. (1998, s. 32) er en av svakhetene i kommunal planlegging at planene blir uforpliktende ettersom målene ofte er vage, og planene er frikoblet fra økonomien. Det er liten kobling mellom langsiktige mål og handling på kort sikt. Dette er svakheter vi ser igjen i kommunene sin planlegging. Planene inneholder langsiktige mål uten tidsavgrensninger, og uten konkret handlingsplan for hvordan målene skal nås. Planene de har satt seg er ikke gjenspeilet i økonomiplanen. Dette skaper utfordringer i gjennomføring av planen. Det kommer frem i intervjuet at det er lite samhandling mellom plan og samfunnsavdelingen og

økonomiavdelingen. Plan- og samfunnsavdelingen har ansvaret for klima og miljø, mens økonomiavdelingen fordeler ressurser i kommunen. Mangel på samhandling mellom avdelingene skaper en svakhet i den kommunale planleggingen. Et av kravene Kleven stiller til kommunal planlegging er at delplanene for de avgrensede sektorene må være innordnet i et helhetsperspektiv (Kleven et al., 1998, s. 32).

En rapport fra Nordlandsforskning viser at det er flere av kommunene som opplever bærekraftsmålene som veldig “ovenfra og ned” planlegging. Det er kommunisert ut at planleggingen skal legge FNs bærekraftsmål til grunn, men ikke hvordan de ulike aktørene skal gjøre dette (Aasen et al., 2020, s. 51). Dårlig kommunisering fra statlige myndigheter til kommunene kan føre til problemer med implementeringen av verdensmålene i kommunene. Ut fra intervjuet med kommunene fant vi ut at arbeidet med bærekraft er ressurskrevende. Kommunene bruker mye ressurser på å finne aktive tiltak, gjennomføre forskning og studier på effektene av disse tiltakene, og å opprette planer. Bedre kommunisering fra staten med konkrete tiltak kan gjøre prosessen mindre ressurskrevende. Kommunene er bare i startfasen i arbeidet med FNs bærekraftsmål. Over tid kan dette innarbeides i kommunene. Et mulig tiltak er at staten trekker med kommunene i planleggingsprosessen. Slik kan de få bedre kunnskap om hva FNs bærekraftsmål er, og hvordan de skal jobbe med dem. Eventuelt utarbeide noen konkrete tiltak for kommunen, slik at aktørene ikke er på egenhånd når det kommer til implementeringen. Dette er relevant ettersom 36% av kommunene i stor grad eller veldig stor grad har manglende kunnskap om FNs bærekraftsmål, som nevnt tidligere i analysen.

5.2.5 Implementering av bærekraftsmålene

Sogndal- og Sunnfjord kommune har startet arbeidet med å implementere verdensmålene i kommunen. I en rapport fra Deloitte (2018) beskrives det hvordan kommunene kan implementere verdensmålene på tre ulike nivå. Ut fra funnene ser vi at både Sogndal og Sunnfjord kommune er på det første nivået. De demonstrerer og kommuniserer hvordan arbeidet henger sammen med bærekraftsmålene. Blant annet signaliserer de gjennom kommuneplanen at de har valgt å implementere bærekraftsmålene i kommunens visjon for fremtiden. Samtidig er dette et område kommunene kan forbedre seg på. De kan kommunisere bedre at de jobber med verdensmålene på flere måter. Sogndal kommune kan

for eksempel signalisere at de arbeider med bærekraft på nettsidene til kommunen. Hvis man ser på Sunnfjord kommune sin nettside ser man at de fokuserer på miljø og klima. Sunnfjord sitt slagord er smartere, tryggere, grønnere (Sunnfjord kommune, 2021a). I tillegg kommer det frem fra intervjuet at de har som mål om å bli sett på som “mobilitetsbyen Førde”. Hvis man gjør en sammenligning av nettsidene til Sogndal og Sunnfjord kommer det frem at Sunnfjord tydeligere kommuniserer arbeidet med bærekraft.

5.2.6 Tidsaspekt

FNs bærekraftsmål ble vedtatt høsten 2015 (Utenriksdepartementet, 2020b). I de nasjonale forventningene for 2019-2023 ble det bestemt at kommuner skal legge FN's bærekraftsmål som grunnlag for samfunns- og arealplanleggingen (Kommunal & Moderniseringsdepartementet, 2019). Nå i 2021 har kommunene begynt å lage planer der grunnlaget er FN's bærekraftsmål. Det går frem fra intervjuene at kommunal planlegging tar tid. Informantene forteller at før kommunene kan begynne å arbeide aktivt med bærekraft må de: Danne seg et mål, utarbeide en plan ut ifra dette målet, skaffe finansiering for å gjennomføre planen, og til slutt gjennomføre konkrete handlinger. Videre kommer det frem at per dags dato er det mangel på konkrete handlinger, men begge informantene gir uttrykk for at det vil bli satt et større fokus på bærekraft i fremtiden. Tidsaspektet, og faktumet at arbeidet tar tid kan dermed være en av grunnene til at det ikke har blitt gjort mer til nå.

5.3 Hva påvirker kommunene til å velge bærekraft?

I denne delen tar vi utgangspunkt i forskningsspørsmål tre og vi analyserer hvordan distriktskommunene blir påvirket til å velge bærekraftige løsninger.

5.3.1 Nasjonale retningslinjer

Teori fra Kleven et al. (1998, s. 167) forteller at deler av kommunal planlegging først og fremst styres av lojalitet til staten, og ikke skiller seg noe særlig fra andre forvaltningsoppgaver kommunene er pålagt. Planleggingen blir i dette perspektivet en regelstyrt rutine for administrasjonen, der offisielle planveiledere fra myndighetene gir dem oppskriften for planene sine tematiske innhold og behandling. De nasjonale retningslinjene

pålegger kommunen å lage en kommuneplan med fokus på bærekraft. Ettersom denne planlegging skjer under et lojalitetspress, og ikke av egen fri vilje kan dette gjøre at kommunene selv føler lite eierskap og entusiasme til delen av planen som handler om bærekraft.

Selv om kommunene blir påvirket av de nasjonale retningslinjene til å planlegge med fokus på bærekraft, betyr ikke dette at kommunen gjenspeiler planene i form av handlinger (Kleven et al., 1998, s. 167). Konsekvensen av dette er at kommunene blir pålagt å lage en plan de ikke selv kan styre fritt. Dette kan ha en negativ effekt på motivasjonen til å jobbe med delen av kommuneplanen som stammer fra lovpålagt fokus på bærekraft (Kleven et al., 1998, s. 167). Sunnfjord kommune har gjennom sin klimaomstillingsplan rettet fokuset mot bærekraft av eget initiativ. Ifølge teorien vil kommunene føle et større eierskap til planene de selv har utarbeidet, i motsetning til planene de må opprette etter nasjonale føringer (Kleven et al., 1998, s. 167). Slik vil klimaomstillingsplanen bidra til et større eierskap til klimaarbeidet i kommunen.

5.3.2 Klimatilpasning

Klimaendringer fører til permanente endringer som kommunene må tilpasse seg. Blant annet skal det være en sannsynlig økning i kraftig nedbør, flom, stormflo, jord- og sørpeskred (Miljødirektoratet, 2021c). Når kommunene blir nødt til å tilpasse seg endringene vil dette påvirke planleggingen av nye veier og bygninger. Kommunene er klimautsatt ettersom de er omringet av fjell, fjord og vassdrag. Ved smart planlegging og gode tiltak kan kommunene bidra til å redusere konsekvensene av klimaendring (Miljødirektoratet, 2021c).

Fra intervjuene kommer det frem at Sunnfjord kommune skal ta del i de nasjonale målene om å redusere utslipp med 40% innen 2030. Sogndal kommune har gjennom et partnerskap med Klimapartner Vestland bundet seg til mål om å være en nullutslipps kommune innen samme tid. Endringen i klimaet vil gjøre klima og miljøskadene mer håndfaste. Dette kan være en driver for at innbyggere i kommunene blir mer opptatt av å være bærekraftige.

5.3.3 Økonomisk handlefrihet

En organisasjon med mindre økonomisk handlefrihet vil de ifølge teorien til Vinzant og Vinzant (1996, s. 143) ha mindre muligheter til å styre strategisk, enn organisasjoner som har større økonomisk handlefrihet. Ut ifra intervjuet kommer det frem at sammenslåingen har ført til at Sogndal kommune er i en svakere økonomisk situasjon. Ifølge teorien har Sogndal kommune begrensede muligheter når de skal utarbeide strategiske planer. Kommunen blir derfor nødt til å fokusere på de mest pressede kravene. Det går frem i intervjuet med informanten fra Sogndal kommune at bærekraft ikke har vært et presset krav. Manglende økonomisk handlefrihet kan dermed være en årsak til at bærekraft ikke har blitt prioritert.

Samtidig som kommunesammenslåingen har ført til en dårligere økonomi, kan den også ha positive effekter på fokuset rettet mot bærekraft. En rapport fra Nordlandsforskning viser at en kommunesammenslåing kan bidra til et økt fokus på bærekraftsmålene. De trekker frem Asker kommune som et eksempel og forteller at bærekraftsmålene ble et utgangspunkt for å forene den nye kommunen med et politisk fellesskap (Aasen et al., 2020, s. 61). Det går frem av intervjuet med Sogndal kommune at de ser på kommunesammenslåingen som en mulighet til å fokusere mer på arbeidet med bærekraft til tross for svakere økonomisk handlefrihet.

5.3.4 Indre påvirkningsfaktorer

Studier som Vestlandsforskning har utført viser at ildsjeler kan ha en stor innflytelse i distriktskommunene. Forskningen viser blant annet at siden administrasjonen i distriktskommuner er mindre enn i større byer så vil gjennomslagskraften for enkeltpersoner være større (Groven & Aall, 2020, s. 13). En del av arbeidet er avhengig av at det er noen som kjemper for å fremme tiltak. Enten det er i form av politisk styring eller noen i administrasjonen som selv fremmer budskapet om å satse på bærekraft. En ildsjel kan være en form for utløsende effekt for at kommunene skal sette i gang med konkrete tiltak (Groven & Aall, 2020, s. 13). Inntrykket vi har fått fra intervjuene er at ingen ildsjeler har pekt seg ut i noen av kommune de siste årene. Mye tyder på at forholdene ligger til rette for ildsjeler i begge kommunene ettersom både Sogndal og Sunnfjord er mindre kommuner.

5.3.5 Ytre påvirkningsfaktorer

Ut ifra undersøkelser gjort av Nordlandsforskning går det frem at næringslivet prioriterer bærekraft i større grad enn kommuner (Aasen et al., 2020, s. 60). En årsak er fokuset på bærekraft anses som et konkurransefortrinn for næringslivet (Aasen et al., 2020, s. 61). Deler av næringslivet er godt i gang med arbeidet med bærekraft og skaper derfor en forventning til kommunene om et økt fokus på bærekraft. Hvis en kommune blir hengende for langt bak næringslivet kan dette reflektere dårlig på kommunen. Offentlig sektor har andre formål enn private sektorer. Der næringslivet er i stadig konkurranse og bedrifter må tilpasse seg for å overleve, har ikke offentlig sektor de samme utfordringene (Johansen, 1962, s. 4). Dette gjør at kommunen ikke i like stor grad må tilpasse seg ytre krav. De trenger kun å følge påbudene fra staten som sier at de skal lage kommuneplanen i henhold til de nasjonale føringene.

6. Begrensninger og bidrag

6.1 Begrensninger

Vi tar høyde for at det kan forekomme usikkerhetsmomenter ved gjennomførelse av studien. Usikkerhet vil kunne oppstå under de kvalitative intervjuene vi har gjort med informantene. Det kan også være en viss usikkerhet ved dokumentene vi brukte i dokumentanalysen (Kolltveit et al., 2009, s.72).

Når man gjennomfører et kvalitativt intervju er det flere usikkerhetsmomenter å være obs på. I oppgaven har vi kun ett intervju fra hver kommune. Dette gjør at vi har et smalt utvalg, og det kan være vanskelig å si om utvalget er representativt for hele populasjonen. Det vil derfor være usikkerhetsmomenter rundt generalisering av studien. Intervjuene vi gjennomførte hadde en viss struktur ved at vi anvendte en intervjuguide for å sikre oss at vi fikk stilt de spørsmålene vi ønsket. Kvalitative intervjuer skal i utgangspunktet være uformelle og uten et fastlagt skjema (Halvorsen, 2008, s. 138). Vi var også tre uerfarne intervjuere, og dette sammen med spørsmålene som ble laget på forhånd kan ha ført til skjevheter i intervjuet.

Lengden på intervjuene kan også bli sett på som et usikkerhetsmoment. Intervjuene vi gjennomførte var på mellom 30 og 60 minutter. Vi gikk gjennom flere generelle spørsmål i intervjuene, og tidsbegrensningene kan ha ført til begrensede svar. Intervjuene foregikk over Zoom, og det kan å ha oppstått misforståelser i spørsmålene vi stilte, eller svarene vi fikk.

En svakhet ved dokumentanalysen er at flere av planene for kommunene var under arbeid, og i disse tilfellene hadde vi kun tilgang til forenklede utgaver. Når det kommer til økonomiplanene, var disse veldig generelle. Det var mer en oversikt over hvor mye penger de ulike sektorene skulle budsjettert inn. Ikke hva disse pengene faktisk skulle gå til. Ut ifra planene er det vanskelig å isolere penger satt av til bærekraftige tiltak. En mer detaljert plan over økonomien til kommunene kan inneholde informasjon om dette, noe som hadde endret funnene.

6.2 Bidrag

Selv om studien har en liten populasjon kan resultatene fra Sogndal- og Sunnfjord kommune likevel gi et innblikk i situasjonen for små distriktskommuner. Dette kan gi studien vår en overføringsverdi til flere studier, og gir et innblikk i hvor langt distriktskommuner har kommet i arbeidet med bærekraft.

7. Konklusjon

Formålet med denne oppgaven har vært å se på hvordan distriktskommuner arbeider med bærekraft. I oppgaven har vi tatt for oss hvordan distriktskommunene jobber med bærekraft, forholdet mellom strategisk planlegging og tiltak, og hva det er som påvirker kommunene til å velge bærekraftige løsninger. For å ta for oss dette har vi gjennomført kvalitative intervju og dokumentanalyser.

Fra analysen kommer det frem at kommunene har få gjennomførte tiltak knyttet til bærekraft. De følger de nasjonale føringene og utarbeider kommuneplanen med grunnlag i FNs bærekraftsmål. Vi ser likevel få håndfaste resultater fra dette arbeidet. Vi har identifisert flere årsaker til at det ikke har blitt gjort mer. Kommunene har begrensede ressurser. Ressursene de har blir prioritert på andre formål enn bærekraft. Kommunene søker om ekstern støtte til bærekraftige tiltak, men denne prosessen er ressurskrevende. Når det kommer til forholdet mellom planer og konkrete tiltak er planene lite forankret i økonomiplanen, og planene har manglende kortsiktige handlingsperspektiv. Påbud fra staten er en tydelig påvirkningsfaktor, men kommunene blir også påvirket av innbyggere, andre kommuner, og næringslivet. En annen faktor er at arbeidet knyttet til bærekraft tar tid.

Gjennom analysen kommer det frem flere tiltak for å styrke arbeidet med bærekraft i kommunal planlegging. Et av tiltakene er at regjeringen arbeider mer med å informere kommunene om FNs bærekraftsmål, og kommer med eksempler på konkrete tiltak som kommunene kan gjennomføre. Et videre tiltak er at kommunen innad sørger for at det de skriver i de kommunale planene blir tydelig forankret i økonomiplanen, og at de danner seg en kortsiktig handlingsplan for hva de skal gjøre. En kommuneplan som ikke er forankret i økonomiplanen blir uforpliktende. For at kommunene skal kunne sikre seg ekstern støtte til bærekraftige tiltak krever dette ansatte med kompetanse på feltet. Kommunene kan også prioritere en større andel av ressursene de allerede har. Oppgaven vår viser at distriktskommunene Sogndal og Sunnfjord er i startfasen av arbeid med bærekraft.

Litteraturliste

- Aasen Lundberg, A. K., Vangelsten, B. V., Bardal, K. G., Reinar, M. B., Bjørkan, M., & Richardson, T. K. (2020). *StrekGrovenk i laget. En kartlegging av hvordan FNs bærekraftsmål implementeres i regional og kommunal planlegging* (NF rapport nr: 7/2020). Nordlandsforskning. https://nforsk.brage.unit.no/nforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/2723330/NF-rapport+07_2020.pdf?sequence=2
- Askheim, S. (2020, 24. august). Sunnfjord - kommune. *I Store norske leksikon*. [http://snl.no/Sunnfjord - kommune](http://snl.no/Sunnfjord_-_kommune)
- Brundtland, G. H. & Dahl, O. (1987). *Vår felles framtid: Verdenskommisjonen for miljø og utvikling*. Tiden norsk forlag.
- Carson, S. G. & Skauge, T. (2019). *Etikk for beslutningstakere: Virksomheters bærekraft og samfunnsansvar* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Deloitte. (2018). *Fra globale mål til lokal handling* (Nordisk rapport 2018). <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/Fra-globale-mal-til-lokal-handlingpdf.pdf>
- FN. (2019, 15. januar). *FNs bærekraftsmål* [Bilde]. FN. <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- FN. (2019, 15. januar). *Bærekraftig utvikling*. <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- FN. (2021, 8. januar). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Groven, K., & Aall, C. (2020). *Korleis kan distriktkommunar arbeide med berekraftig utvikling* (Notat 3/2020) Vestlandsforskning. https://www.vestforsk.no/sites/default/files/2020-05/PP-KA-samlet%20presentasjon_0.pdf
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Cappelen Damm.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Høyskoleforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2006). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Abstrakt Forlag.
- Johansen, L. (1962). *Offentlig økonomikk* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Kleven, T., Amdam, R., Olsen, K. H., Lie, T., & Jenssen, J. I. (1998). *Planlegging og*

- handling: Kommunal planlegging som grunnlag for politisk styring.* (2. utg) Kommuneforlaget.
- Klima- og miljødepartementet (2020, 11. september). *Hvordan kan vi tilpasse oss klimaendringene?* Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/klima/innsiktsartikler-klima/klimatilpasning/id2344803/>
- Kolltveit, B. J., Lereim, J., & Reve, T. (2009). *Prosjekt: strategi, organisering, ledelse og gjennomføring* (3.utg.). Universitetsforlaget.
- Kommunereform. (2020, 3. januar). *Fakta om kommunereformen*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/kommunereform/id2548377/>
- Kommunal & Moderniseringsdepartementet. (2019). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>
- Miljødirektoratet. (2019, 11. november). *Klimasats - støtte til klimatiltak*.
<https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/kutte-utslipp-av-klimagasser/klimasats/>
- Miljødirektoratet. (2019, 16. august). *Sentrale prinsipper*.
<https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/klimatilpasning/veiledning-til-statlige-planretningslinjer-for-klimatilpasning/sentrale-prinsipper/>
- Miljødirektoratet (2020, 10. mars). *Sirkulær økonomi*.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/avfall/sirkular-okonomi/>
- Miljødirektoratet. (2021a, 5. mai). *Strategisk plan bustad, arbeid, klima og transport*. Søknad.
<https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/Innsyn/Detaljer?id=187311>
- Miljødirektoratet. (2021b, 6. mai). *Designdrive utsleppsreduksjon frå persontransport*. Søknad. <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no/Innsyn/Detaljer?id=153403>
- Miljødirektoratet. (2021c, 15. mars). *Klimautfordringer*.
<https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/klimatilpasning/klimatilpasning-krever-kunnskap/klimautfordringer/>
- Rosa, W. (2017). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A New Era in Global Health*. Springer Publishing Company.
<https://doi.org/10.1891/9780826190123.ap02>

- Singsaas, M. (2020). *Bærekraftig utvikling i små kommuner*. Telemarksforskning.
<https://distriktsenteret.no/wp-content/uploads/2020/05/Barekraftig-utvikling-i-sma-kommuner-Telemarksforskning.pdf>
- Sogndal kommune. (2020a, 27. mai). *Om Sogndal kommune*.
<https://www.sogndal.kommune.no/om-sogndal.514668.nn.html>
- Sogndal kommune. (2020b). *Kommunal planstrategi for Sogndal kommune 2020-2023*.
<https://www.sogndal.kommune.no/getfile.php/4709434.2665.ktkkknwwz77iub/Kommunal+planstrategi+for+Sogndal+kommune+2020+-+2023.pdf>
- Sogndal kommune. (2020c). *Økonomiplan 2020-2023 og årsbudsjett 2020*.
<https://www.sogndal.kommune.no/okonomiplan-2020-2023-og-aarsbudsjett-2020.6273593-491787.html>
- Sunnfjord kommune. (2019a). *Handlingsprogram - vedtatt juni 2019*.
<https://sunnfjord.kommune.no/f/p1/i9118941c-8656-40d5-8ffc-3c452bb087c7/handlingsprogram-interkommunal-plan-for-klimaomstilling-vedtatt-juni-2019.pdf>
- Sunnfjord kommune. (2019b). *Kunnskaps- og plandel - vedtatt 2019*.
<https://sunnfjord.kommune.no/f/p1/i58d3e39e-c360-45ff-9f05-9a3c586e415e/plan-og-kunnskapsdel-interkommunal-plan-for-klimaomstilling-vedtatt-juni-2019.pdf>
- Sunnfjord kommune. (2020). *Årsbudsjett og økonomiplan 2020-2023*.
<https://sunnfjord.kommune.no/f/p1/i409a0329-3221-445a-b18d-b60006a93edc/arsbudsjett-og-okonomiplan-2020-2023-ajourfort-i-samsvar-med-kommunestyrevedtak-11122019.pdf>
- Sunnfjord kommune. (2021a, 19. mai). *Klimaomstilling*.
<https://sunnfjord.kommune.no/tenester/naring-landbruk-og-miljo/klimaomstilling/>
- Sunnfjord kommune. (2021b). *Planprogram kommuneplanen sin samfunnsdel 2021-2033*.
<https://sunnfjord.kommune.no/f/p1/i2c5ed8ce-ed85-4cef-ae41-61bbe6d1b4c5/planprogram-kommuneplanen-sin-samfunnsdel-2020-2024-endelegvedtak.pdf>
- Sunnfjord utvikling. (2019). *Strategisk næringsplan for Sunnfjord perioden 2019-2022*.
Sunnfjord kommune. <https://sunnfjord.kommune.no/f/p1/ia9908223-f93d-4da4-af4f-20ddd36ff050/strategisk-naringsplan-for-sunnfjord-kommune-2019-2022.pdf>
- Thomassen, E. (2020, 21. januar). Økonomisk vekst. I *Store norske leksikon*.
http://snl.no/%C3%B8konomisk_vekst
- Utenriksdepartementet. (2020a, 18. mai). *2030-agendaen med bærekraftsmålene*.

Regjeringen.

https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/bkm_agenda2030/id2510974/

Utenriksdepartementet. (2020b, 18. mai). *FNs bærekraftsmål*. Regjeringen.

https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/sdg_oversikt/id2505654/

Vestland fylkeskommune. (2020). *Utviklingsplan for Vestland 2020-2024*.

<https://www.vestlandfylke.no/globalassets/planlegging/regional-planstrategi/utviklingsplan-for-vestland-vedteken-nett.pdf>

Vinzant, D. H., & Vinzant, J. C. (1996). *Strategy and organizational capacity: Finding a fit*. Public Productivity & Management Review.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Spørsmål	Begrunnelse
Hva legger dere i begrepet bærekraft?	Bakgrunnsinformasjon
På hvilke områder gjør kommunen mer utover de statlige retningslinjene med tanke på bærekraft?	Er rettet mot forskningsspørsmål 1.
Hvorfor ønsker kommunen å gå utover det de statlige retningslinjene sier, med tanke på bærekraft?	Rettet mot forskningsspørsmål 1, og 3.
Hvilke konkrete tiltak har dere gjort for å fremme bærekraft?	Rettet mot forskningsspørsmål 1 og 2.
Er bærekraftig satsing gjort for å fremme egen interesse? (Hvilken egen interesse har kommunen i å satse på bærekraft?)	Rettet mot forskningsspørsmål 1, og 3.
Hvor ble initiativet for å gå lengre for bærekraftig satsing fattet? Politisk initiativ eller fremmet av administrasjonen?	Rettet mot forskningsspørsmål 3.
Har kommunen tatt inspirasjon fra andre kommuner?	Rettet mot forskningsspørsmål 3.
Hvordan har kommunesammenslåingen påvirket arbeidet med bærekraftige løsninger?	Bakgrunnsinformasjon.
Hvilke resultater har dere merket av satsingen på bærekraft?	Rettet mot forskningsspørsmål 1.

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave - BO6- 2011

BO6-2011-BO-2021-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	05-05-2021 09:00	Termin:	2021 VÅR
Sluttdato:	19-05-2021 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 BO6-2011 1 BO 2021 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	207
--------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	12744
---------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert

oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn: (Anonymisert)
Gruppenummer: 18
Andre medlemmer i gruppen: 206, 276

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei